

ԱՐԱՄ ՍԱԹՅԱՆ. «ՄԵՆՔ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՆՔ ՆՎԱԳՈՒՄ» ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ

ԱՐՈՒՍՅԱԿ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆ*

Հղման համար. Կոստանյան, Արուսյակ: «Արամ Սաթյան. «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուն»: *Արվեստագիտական հանդես*, N 1 (2023): 66-73. DOI:10.54503/2579-2830-2023.1(9)-66

Հոդվածը նվիրված է հայ կոմպոզիտոր Արամ Արամի Սաթյանի «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուին, որը համակարգված դաշնամուրային ձեռնարկ-ժողովածու է և նպատակաուղղված է պատանի դաշնակահարի կատարողական ունակությունների զարգացմանը: Այն առաջինն է հայ երաժշտարվեստում իր տեսակով, քանզի ստեղծագործությունների հեղինակը հենց ինքն է՝ Արամ Սաթյանը: Հոդվածում արված են որոշ դիտարկումներ մանրանվագների կոմպոզիցիոն առանձնահատկությունների և մտահղացումների շուրջ: Ձեռնարկ-ժողովածուն հրատարակվել է երեք անգամ՝ 2007, 2015 և 2021 թվականներին:

Բանալի բառեր՝ Արամ Սաթյան, դաշնամուրային, ձեռնարկ-ժողովածու, կոմպոզիտոր, պոլիտոնալ, ոճային, մանրանվագներ:

Ներածություն

Հայկական դաշնամուրային երաժշտությունը անցել է զարգացման մեծ ճանապարհ: Այն սկսվել է XIX դարի կեսերից և ինտենսիվ շարունակվում է մինչ այսօր: Այդ ժամանակահատվածում ստեղծվել է հարուստ դաշնամուրային գրականություն, որը ներկայացվել է մեծ և փոքր կտավի ստեղծագործություններով, որոնք առանձնանում են թեմատիկ բազմազանությամբ, ստեղծվել է յուրօրինակ ազգային ոճ: «Հայաստանի դաշնամուրային երաժշտությունը ունի ավելի քան մեկդարյա պատմություն: Դրա ստեղծման, զարգացման և տարածման գործում հատկապես անհրաժեշտ է հիշատակել տաղանդավոր և խանդավառ երաժիշտներ Տ. Չուխաճյանի (1837-1898), Մ. Եկմայանի (1856-1905), Ն. Տիգրանյանի (1856-1951), Գ. Կորգանովի (1958-1890) անունները» [3, էջ 8]: Դաշնամուրային երաժշտության զարգացման գործում մեծ է Կոմիտասի (1865-1935) և Ա. Սպենդիարյանի (1871-1928) դերը, որոնք հայկական դասական երաժշտության հիմնադիրներն են: Կոմիտասի գրչին են պատկանում ժողովրդական պարերի ու երգերի մշակումները դաշնամուրի համար: Բազմաթիվ դաշնամուրային ստեղծագործություններ ունի Ա. Սպենդիարյանը:

«Հայկական դաշնամուրային երաժշտությունը հարստացրել են իրենց ստեղծագործություններով կոմպոզիտորներ Ս. Նաղդյանը (1921-1988), Յու. Գևորգյանը (1931-2016), Ս. Սամվելյանը (1927-1982), Գ. Չթյանը (ծնվ. 1929 թ.) և այլք» [3, էջ 215]: Դժվար կլինի թվարկել բոլոր այն հայ երախտավորների անունները, որոնք իրենց

* Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի գեղարվեստական ֆակուլտետի երաժշտության մանկավարժության ամբիոնի դասախոս, arusyak57@mail.ru, հոդվածը ներկայացնելու օրը՝ 06.05.2023, գրախոսելու օրը՝ 25.05.2023, տպագրության ընդունելու օրը՝ 01.06.2023:

ներդրումն ունեն հայկական դաշնամուրային երաժշտության զարգացման գործում:

Այս ցանկում պետք է նշենք Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր Արամ Արամի Սաթյանի անունը (ծնվ. 1947 թ.), ով Սաթյանների կոմպոզիտորական գերդաստանի վառ ներկայացուցիչներից է:

«Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ձեռնարկ-ժողովածուի ստեղծման նախապայմանները և անհրաժեշտությունը

Արամ Սաթյանը, լինելով բազմաժանր կոմպոզիտոր, որը ստեղծագործել է սիմֆոնիկ, կամերային և վոկալ ժանրերում, իր ուրույն խոսքն է ասել նաև դաշնամուրային երաժշտության բնագավառում: Նրա մեծագույն նվաճումներից է «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ձեռնարկ-ժողովածուն, որը կարճ ժամանակում դարձել է երաժշտական դպրոցների ուսումնական նվագացանկի անհրաժեշտ մասը:

Հոդվածի շրջանակներում կփորձենք ընդհանուր գծերով վերլուծել և լուսաբանել Արամ Սաթյանի «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» դաշնամուրային ժողովածուում տեղ գտած ստեղծագործությունները, որոնք հանդիսանում են կոմպոզիտորի երկարամյա ստեղծագործական աշխատանքի արդյունքը:

Կոմպոզիտորը խոստովանում է. «Դեռևս երիտասարդ տարիքում, երբ երեխաներս փոքր էին և հաճախում էին երաժշտական դպրոց, զգացի մանկական դաշնամուրային գրականության պակաս և ցանկացա, որ իմ երեխաները նվագել սովորեն նաև իմ գրած ստեղծագործություններով»²:

Տարիների ընթացքում գրած մանրանվագները կոմպոզիտորը համակարգեց, դասավորեց դրանք ըստ բարդության հերթականության, և ծնվեց «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուն, որը ոչ թե ուղղակի մանկական ալբոմ է, այլ երեխայի երաժշտական զարգացմանը նպաստակա ուղղված ձեռնարկ-ժողովածու:

Ինչպես նկատել է արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Աննա Ասատրյանը. «Անկախության շրջանում Արամ Սաթյանը ստեղծագործել է նաև մանուկների համար: Խոսքը «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուի մասին է, որը հրատարակվել է 2007-ին: Ժողովածուն կոմպոզիտորը նվիրել է իր թոռնիկին՝ Միքայել Սաթյանին: Կոմպոզիտորն այն մտահղացել է որպես դաշնամուրային դպրոց, որը նախատեսված է ո՛չ միայն երաժշտական դպրոցի սաների, այլ նաև պրոֆեսիոնալ դաշնակահարների համար» [1, էջ 136]:

Դաշնամուրի համար կազմված մեզ հայտնի ձեռնարկ-ժողովածուներից է խորհրդային շրջանում հրատարակված Լ. Նիկոլակի «Школа игры на фортепиано» ձեռնարկը, որը մինչ այժմ չի կորցրել իր պահանջված և օգտակար լինելը: Հայ կոմպոզիտորները նույնպես մտածել են այս խնդրի շուրջ: Գրեթե բոլորը գրել են ստեղծագործություններ մանուկների համար, նրանցից ոմանք էլ ստեղծել են մանկական ալբոմներ՝ առավել հայտնի են Արամ Խաչատրյանի, Ալեքսանդր Հարությունյանի, Էդվարդ Միրզոյանի մանկական ալբոմները: Երաժշտական դպրոցներում շրջանառվում է նաև Կ. Թովյանի և Հ. Իսպիր-

² Կոմպոզիտորի հետ անձնական զրույցից:

յանի կողմից կազմած և հրատարակած «Դաշնամուրային ձեռնարկ»-ը, որն իր մեջ ներառում է հայ ժողովրդական երգեր, մեղեդիներ և նաև կոմպոզիտորական ստեղծագործություններ: Այս ձեռնարկը հանդիսանում է դաշնամուրի դպրոց «հայացված» տարբերակով:

Արամ Սաթյանի «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» դաշնամուրային ձեռնարկ-ժողովածուն չունի նմանատիպը հայ երաժշտարվեստում, քանզի բոլոր ստեղծագործությունների հեղինակը հենց ինքն է՝ Արամ Արամի Սաթյանը: Ժողովածուում տեղ գտած յոթ տասնյակից ավել ստեղծագործությունները առանձնանում են թեմատիկ, ոճային և ժանրային բազմազանությամբ: Կոմպոզիտորը երեխաներին և, ընդհանրապես, դաշնակահար-կատարողին, նվիրել է դաշնամուրային երաժշտության բացառիկ գոհարներ: Ամեն մի ստեղծագործությունը մի բացահայտում է կատարողի համար: Կոմպոզիտորը, առաջին մասնագիտությամբ լինելով դաշնակահար, պարզ մանրանվագները գրել է փոքրիկ կատարողին համապատասխան ֆակտուրայով, ավելի բարդերը՝ հարմար դաշնակել է և ստեղծել հիրավի կոմպոզիտորական մտքի հրաշակերտ ստեղծագործություններ: Մանրանվագների ոճային, ժանրային, կառուցվածքային, հարմոնիկ վերլուծությունը կոգնի պատանի կատարողին ճիշտ նվագային շարժումների մշակման միջոցով դյուրին դարձնել սովորելու ընթացքն ու կատարումը, իսկ բովանդակային գեղարվեստական կերպարների կերտումը կնպաստի երաժշտական մտածողության ձևավորմանը:

Ժողովածուն հրատարակվել է երեք անգամ՝ 2007, 2015 և 2021 թվականներին: Առաջին հրատարակության մեջ Արամ Սաթյանը իր հեղինակած դաշնամուրային մանրանվագների հետ մեկտեղ ժողովածուում ներառել է նաև սաթյանական կոմպոզիտորական գերդաստանի ներկայացուցիչների տարբեր ժամանակներում գրված դաշնամուրային նմուշները՝ Աշոտ Սաթյանի, Արամ Սաթունցի, Դավիթ Սաթյանի, Արթուր Սաթյանի և Աշոտ (կրտսեր) Սաթյանի ստեղծագործությունները: 2015-ի, այնուհետև 2021-ի հրատարակությունները բաղկացած են բացառապես Արամ Սաթյանի գործերից: Նորացված ժողովածուները կոմպոզիտորը համալրել է նոր ստեղծագործություններով:

Արամ Սաթյանի մոտեցումները մանրանվագների ժանրային, ոճային, լադային կերտման հարցում

«Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուում զետեղված են մանրանվագներ, որոնք արտացոլում են կատարողական հմտությունների յուրացման առանձնահատկությունները: Ձևակառուցողական և կոմպոզիցիոն կառուցվածքի կիրառումը հանդիսացել է կերպարային բովանդակության բացահայտման միջոց: Ժողովածուում առկա փոքրածավալ մանրանվագներն առանձնանում են կերպարների բազմազանությամբ, ձևի հստակությամբ:

Հայկական հնչերանգներով մանրանվագները («Մտորում», «Ժողովրդական», «Ինվենցիա», «Երեկոն սարերում») հեղինակը ներկայացրել է պոլիֆոնիկ ձևով: Ա. Սաթյանը դիմում է պոլիֆոնիայի տարբեր տեսակների՝ ինչպես **ենթաձայնային (подголосочная полифония** - «Երեկոն սարերում»), այնպես նաև **իմիտա-**

ցիոն բազմաձայնությամբ («Ինվենցիա»): Ինվենցիան եռաձայն է և այն հիմնված է հայկական լադային մտածողության վրա: Արտասովոր հնչողությունը, որը բնորոշ է հայկական շարականներին, Ա. Սաթյանը նրբորեն կիրառում է պարզ մանկական մանրանվագներում: «Առվակ», «Շարական», «Աստիճան», «Հարց ու պատասխան», և ավելի հասուն՝ «Ինվենցիա»-ում կոմպոզիտորը անդրադառնում է հայկական միջնադարյան լադերին, կարծես «խաղում է» լադերով: Ավանդական եվրոպական միջնադարյան լադերը կազմված են տետրախորդերից (**պետրախորդ**՝ չորս հնչյուններից բաղկացած ձայների հերթականություն, որոնք դասավորված են իրար կողք, այդ պատճառով կազմված են 4, 8, 12, 16 և այլն հնչյուններից): Հայկական լադի կառուցվածքն այլ է՝ առաջին տետրախորդի վերջին հնչյունը դառնում է հաջորդ տետրախորդի առաջինը, և այդպես շարունակաբար: Հայկական լադը բաղկացած է 7, 10, 13 և այլն հնչյուններից: Երաժշտական միտքը ավարտվում է ոչ տոնիկայի վրա: Հայկական լադի կիրառումը ո՛չ ամբողջությամբ, և ոչ ուղղակիորեն կարող ենք հանդիպել նաև մյուս մանրանվագներում:

Ազգային երանգներով ստեղծագործությունների հետ մեկտեղ («Ժողովրդական», «Շարական», «Երգ», «Մտորում», «Երեկոյան սարերում» և այլն) կարող ենք հանդիպել չինական հնչերանգներով («Չինական լապտերներ»), ջազային հարմոնիայով հագեցած («Նվիրում Բրուքսին», «Մելամաղձոտ վալս») մանրանվագներ:

Կոմպոզիտորը պատանի կատարողին ծանոթացնում է երաժշտական տարբեր ժանրերին՝ էտյուդ, էքսպրիմո, նոկտյուրն, սոնատին, պրելյուդ, վալս, ինվենցիա, ֆուգետա, օստինատո, առաջարկում է դաշնակահարին իմպրովիզի հիմունքները և հնարավորություն տալիս կատարել ինքնուրույն իմպրովիզացիա՝ «Թեմա և իմպրովիզացիա» մանրանվագում սկզբում հեղինակը ներկայացնում է թեմատիկ իր տարբերակը, այնուհետև նոտաների տառային նշանակմամբ (**уфрровка**) հեղինակն առաջադրում է հարմոնիկ այն հերթականությունը, որի հիման վրա կատարողը պետք է հնարի ինքնուրույն իմպրովիզացիա, զարգացնում է պոլիֆոնիկ մտածելակերպը՝ «Ինվենցիա», «Ֆուգետա»:

Քանի որ ժողովածուն բավական ծավալուն է, այս հոդվածի սահմաններում հնարավորինս կփորձենք ներկայացնել կոմպոզիտորի ստեղծագործական մոտեցումները, միջոցները, որոնց շնորհիվ հեղինակը կարողացել է իր մտահղացումները իրականացնել:

Մանրանվագները հեղինակը վերնագրել է երեխաների ներաշխարհին մոտ զվարթ, պայծառ և հետաքրքրող վերնագրերով: Դրանք հագեցած են հեղինակի ստեղծագործական ոգեշնչվածության վառ գույներով: Մանրանվագները ունեն ծրագրային անվանումներ՝ «Պարող տիկնիկը», «Թզուկների քայլերգ», «Աշուն», «Դժվար խնդիր» և այլն: Այսպիսով կոմպոզիտորը սկսնակ երաժիշտ-կատարողին ներգրավում է բազմաբնույթ մանկական աշխարհ:

Ա. Սաթյանը իր առջև դրել է սկսնակ դաշնակահարի պրոֆեսիոնալ-տեխնիկական կատարողական ունակությունները զարգացնելու խնդիր, այդ պատճառով մանրանվագները դասավորել է ըստ բարդության աստիճանի: Ժողովածուն պայմանականորեն կարող ենք բաժանել երկու մասի՝ առաջին մասը ցածր

դասարանի երեխաների և երկրորդը՝ սկսած «Անուրջներ» մանրանվագից մինչև վերջ, ավելի հասուն երաժիշտների համար:

Առաջին քայլերը դաշնամուրի վրա՝ հանդարտ, դանդաղ շարժումներով, երաժշտական գիծը մի ձեռքից մյուսին փոխանցելով («Զբոսանք», Արջուկ), այնուհետև ծայրերը միացված **legato** նվագելու հմտությունով («Շարական», «Արևիկ», «Աստիճան») հերթականորեն մի մատից մյուսին անցնելու, ձեռքի ծանրությունը մատի ծայրին զգալով, այսպես ասած, մատներով դաշնամուրի վրա «քայլելու» փորձերը: «Եթե սկզբից ևեթ լուրջ ուշադրություն չդարձվի աշակերտի ձեռքերի դրվածքին, ապա դա շատ շուտով կհանգեցնի ձեռքերի լարվածության և հոգնածության: Այդ թերությունների վերացումը հետագայում շատ է դժվարանում, իսկ երբեմն անհնարին՝ և արդյունքը լինում է այն, որ աշակերտը դառնում է տվյալ մասնագիտության համար ոչ պիտանի» [2, էջ 3]:

Ա. Սաթյանը, ի նկատի ունենալով երեխայի ֆիզիոլոգիան, առաջադրում է սկսնակ դաշնակահարին առաջին կատարողական տարրերը և զգուշությամբ ներգրավում նրան առաջին հմտությունների տիրապետմանը: Ուսուցչի օգնությամբ երեխան կատարում է առաջին քայլերը դաշնամուրի վրա: «Առաջին քայլերը» մանրանվագը դրա պատկերավոր նկարագրությունն է: Մի ձեռքից մյուս ձեռքին փոխանցումները **Lento** տեմպում հնարավորություն են տալիս երեխային կենտրոնանալ դաշնամուրի մոտ ճիշտ նստելու, ձեռքերը հանդարտ բարձրացնելու և այնուհետև հաջորդ ծայրը խորը, փափուկ ծայնով նվագելու վրա: Դանդաղ փոխանցումներից հետո ծախս ձեռքում սկսվում են ութերորդների «քայլեր» դո և ռե նոտաների վրա, որը նմանակում է փոքր երեխայի առաջին քայլերին և հետո վազելուն:

Ավանգարդ երաժշտությունը Արամ Սաթյանի դաշնամուրային մանրանվագներում: Նորագույն ժամանակակից նոտագրություն:

Հեղինակը պատանի երաժշտին ծանոթացնում է ժամանակակից նոտագրության ձևերին՝ «Առաջին քայլերը» մանրանվագում դիմում է **կլաստերի** տեխնիկայի օգտագործմանը (երեքից ավել ծայրերի միաժամանակյա հնչողություն, որոնք դասավորված են փոքր կամ մեծ սեկունդաներով): Հայտնի է, որ կլաստերի տեխնիկան սկսել են օգտագործել XIX դարի վերջում XX դարի սկզբում: Կլաստերը օգտագործվում էր որպես կոլորիտային միջոց (Ջ. Վերդիի «Օթելլո» օպերայում կլաստերի միջոցով նկարագրվում է փոթորկի տեսարանը): «Տխուր տրամադրություն», «Անձրևոտ ամպրոպ», «Երկու պիես» մանրանվագներում կոմպոզիտորը կլաստերի միջոցով արտահայտել է համապատասխանաբար առաջին մանրանվագում տխուր տրամադրության միալար ընթացքը, մյուսում՝ ամպրոպի ճայթումը և երրորդում օգտագործել է որպես ժամանակակից նոտային տեքստի գրառում:

Ժամանակակից կոմպոզիտորական նոտագրությունը հիմնականում չի նախատեսում տոնայնության նշում՝ բանալու մոտ չեն դրվում տոնայնության նշաններ: Ա. Սաթյանի մանրանվագներում նույնպես հաճախ բացակայում են տոնայնության նշանները: Ստեղծագործություններում տեղի են ունենում հաճա-

խակի տոնայնական փոփոխություններ (**շեղում** և **մոդուլյացիա**), որոնք բնորոշ են սաթյանական կոմպոզիտորական տրամաբանությանը («Անուրջներ», «Փերիների պարը», «Վալս»): Կոմպոզիտորը վարպետորեն տիրապետում է **պոլիփոնալ** ստեղծագործելու տեխնիկային: «Վալս»-ը, որը կարելի է անվանել Grand Valse Brillante, իրենից ներկայացնում հեղինակի ստեղծագործական մտքի թռիչք: Մոդուլյացիոն փոփոխությունները այս մանրանվագում՝ c-moll, cis-moll, այնուհետև a-moll և վերջում նորից c-moll, առաջացնում են զգացողական լարում և անկայունության զգացում: Լարումը հասնում է գագաթնակետին և, հասնելով ավարտական **փոնիկայի**, պարավում է:

Մանրանվագներում հաճախ են հանդիպում **պոլիմեթրիայի** օրինակներ, որը բնորոշ է հայկական ավանդական ժողովրդական երաժշտությանը: Տիրապետելով երաժշտական տարբեր հմտությունների, պատանի դաշնակահարը ակամայից դառնում է փորձառու երաժիշտ:

Առանձնակի հետաքրքրություն է ներկայացնում «Սոնատին»-ը՝ գրված ավանդական դասական սոնատային ձևով և բաղկացած է երեք մասից: Առաջին մասը՝ **Allegro**, երկրորդը՝ **Andante** և երրորդը՝ **Allegretto**:

Արամ Սաթյանը, լինելով ակադեմիական ավանգարդ երաժշտության լավագույն ներկայացուցիչներից մեկը, «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուում ներառել է մի շարք այդ ոճում գրված մանրանվագներ, որոնք նախատեսված են հասուն երաժիշտների համար: Դրանցից են «Էսքիզ», «Երկու կարծիք», «Երկխոսություն», «Երկու պիես», «Վեց բազատել» մանրանվագները:

Կարող ենք նշել, որ «Վեց բազատել» մանրանվագների շարքն առաջինը կատարել է Հայաստանի արվեստի վաստակավոր գործիչ դաշնակահար Իգոր Յավրյանը (1943-2017):

Հատկանշական է, որ իր ստեղծագործական կյանքի ակունքներում Ա. Սաթյանը ստեղծագործել է բացառապես այս ոճում: **Ավանգարդ երաժշտությունը** կամ **երաժշտական ավանգարդը**՝ դա ժամանակակից ակադեմիական երաժշտության տեսակ է, որի որոշ գեղագիտական տարրերը հանդիսանում են արմատապես նորարար: «Փորձարարական երաժշտության» դեպքում «երաժշտական ավանդարդ տերմինը» հաճախ օգտագործվում է արմատական կոմպոզիտորների և նրանց ստեղծագործությունները բնութագրելու համար:

Դաշնամուրի ուսուցիչներին որպես օգնություն առաջարկվում է այս շարքի մանրանվագները կատարել **ազոգիկայի** առումով ազատ տեմպային և մետրոնոիթմիկ շեղումներով, առավել ևս, որ նոտային տեքստը հագեցած է արտիկուլյացիայի տարբեր նշաններով՝ ֆերմատաներով, լյուֆտերով, արպեջիատոներով:

Ուսուցիչներից ոմանք ծանոթ չեն ժամանակակից երաժշտության նոտագրությանը: «Երկու պիես» շարքի երկրորդ մանրանվագում կարելի է տեսնել ութից մինչև տասնութ կրկնվող նոտաների հերթականություն (**penetuiция**), որոնք գրված են 32-ական տևողություններով: Տևողության գիծը սկզբից նեղ է, հետո քիչ-քիչ լայնանում է, և հետո նորից նեղանում: Այս գրառումը հարկավոր է կատարել արագացման եղանակով և, այնուհետև, նորից դանդաղացման: Հայտնի է, որ կրկնվող ծայները կատարվում են տարբեր մատներով՝ 2-3, 2-3-4 կամ 1-2-3-4:

Դա արվում է մոտորիկյան և մատերի զսպանակային շարժումը ապահովելու համար: Նոտաներում դրված դեպի վերև և ներքև ուղղված սլաքները նշանակում են, որ հարկավոր է ստեղնաշարը սեղմել կլաստերի եղանակով (**ձեռքի ափով**) ձայնահատվածի (**pezucmp**) ամենավերևի և ամենաներքևի ձայները: Այս մանրանվագում առկա են վեր և վար անընդհատ շարժումով **գլխասնդոներ**:

Եվ վերջապես պետք է խոսենք սաթյանական երաժշտության մեղեդայնության մասին: Անսահման մեղեդայնությամբ են օժտված «Անուրջներ», «Նոկտյուրն», «Բարկարոլա», «Կապույտ երազ», «Անուրջներ» մանրանվագները: Կոմպոզիտորի հետաքրքիր մտահղացումներից է նմանակումը տարբեր կոմպոզիտորների ոճերին: «Նոկտյուրն» մանրանվագում Ա. Սաթյանը նմանակել է Շոպենի ոճին, իսկ «Փերիների պարը»՝ Պրոկոֆևին, «Նվիրում Բրուքսելին»՝ ջազիստ Դեյվ Բրուքսելի հայտնի «Take five» ստեղծագործությանը:

Եզրակացություն

Այս հոդվածի սահմաններում սեղմ ներկայացվեց Արամ Սաթյանի «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» դաշնամուրային ձեռնարկ-ժողովածուն, հնարավորինս ցանկանալով ընդհանուր գծերով պարզաբանել կոմպոզիտորի մոտեցումները, մտահղացումները և դրանց իրականացումը: Երաժշտական լեզվի գունեղության, հակիրճության, պարզության և առավել կարևոր բովանդակային կերպարային հատկությունների բացահայտման շնորհիվ Արամ Սաթյանի «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» դաշնամուրային ձեռնարկ-ժողովածուում տեղ գտած մանրանվագները դասվում են հայկական լավագույն մանկական դաշնամուրային ստեղծագործությունների շարքին: Ժողովածուն վստահ կարելի է համարել դաշնամուր-նվագարանի ուսուցման շտեմարան: «Այդ ստեղծագործությունների գեղարվեստական առանձնահատկությունները կապված են նրա հետ, որ հնարավորություն են ընձեռում կատարելու հատուկ գրված երաժշտություն՝ տարբեր ոճերի մեջ օգտագործելով XX դարի կոմպոզիտորական տեխնիկայի ձեռքբերումները: Շնորհիվ դրա այս ժողովածուն հանդիսանում է մեծ ներդրում պիանիզմի զարգացմանը» [1, էջ 136]:

Մանրանվագները վաղուց ի վեր ներառված են Հայաստանի երաժշտական դպրոցների ուսումնական ծրագրում և դրանք կատարվում են զանազան համերգներում և մրցույթներում:

Գրականություն

1. Ասատրյան Ա. Արամ Սաթյանի գործունեությունը ՀՀ անկախության շրջանում, «Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը», գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածու. Երևան, «Գիտություն», 2017:
2. Առուստամյան Օ. Դաշնամուրի դասավանդումն առաջին դասարանում. Երևան, «Հայաստան», 1975:
3. Апоян Ш. Фортепианная музыка советской Армении. Ереван, «Айастан», 1968.

References

1. Asatryan A. Aram Sat'yan gorc'uneut'yuny' HH ankaxut'yan shrjanum, «Hayoc noraguyun

petakanut'yan qar'ord daryu', gitajhoghovi zekucumneri jhoghovac'u. Yerevan, «Gitut'yun», 2017.

2. Ar'ustamyan O'. Dashnamuri dasavandumn ar'ajin dasaranum. Yerevan, «Hayastan», 1975.

3. Apojan Sh. Fortepiannaja muzyka sovetskoj Armenii, Yerevan. «Hayastan», 1968.

ԱՐԱՄ ՏԱՅԱՆ: ՏՅՈՐՈՒՆ ԳՐԵՊԻԱՆՆԱԿԱՆ ՔԵՍ «ՄՅԻ ԻԳՐԱԵՄ ՈՐ ԲՐԱՅԼԵ»

ԱՐՍՅԱԿ ԿՕՏԱՆՅԱՆ*

Для цитирования: Костанян, Арусяк. “Арам Сатян: сборник фортепианных пьес «Мы играем на рояле»”. *Искусствоведческий журнал*, N 1 (2023): 66-73. DOI:10.54503/2579-2830-2023.1(9)-66

Статья посвящена фортепианному сборнику Арама Сатяна «Мы играем на рояле» – первому в армянской музыке систематизированному фортепианному сборнику-пособию, направленному на развитие исполнительских способностей юного пианиста. Автором всех произведений является Арам Сатян. В статье рассмотрены некоторые композиционные и технические особенности нашедших место в сборнике пьес. Сборник издавался трижды: в 2007, 2015 и 2021 годах.

Ключевые слова: Арам Сатян, фортепиано, сборник-пособие, композитор, политональность, стиль, пьеса.

ARAM SATYAN: COLLECTION OF PIANO PIECES “WE PLAY THE PIANO”

ARUSYAK KOSTANYAN*

For citation: Kostanyan, Arusyak. “Aram Satyan: collection of piano pieces “We Play the Piano””. *Journal of Art Studies*, N 1 (2023): 66-73. DOI:10.54503/2579-2830-2023.1(9)-66

The article is devoted to Aram Satyan's collection of piano pieces “We Play the Piano” – the first in Armenian music systematized piano collection-schoolbook aimed to develop the performing skills in young pianists. All the pieces in the collection are written by Aram Satyan. The article analyzes some of the compositional and technical features of the works. The collection was published three times: in 2007, 2015 and 2021.

Key words: Aram Satyan, piano, collection-schoolbook, composer, polytonality, style, piece.

* Армянский государственный педагогический университет (АГПУ) имени Хачатура Абовяна, факультет художественного образования, преподаватель фортепиано и концертмейстерского класса кафедры музыкального образования. arusyak57@mail.ru, статья представлена 06.05.2023, рецензирована 25.05.2023, принята к публикации 01.06.2023.

* Khachatur Abovyan Armenian State Pedagogical University (ASPU), Faculty of Art Education, lecturer of piano and accompanying class of the Department of Music Education, arusyak57@mail.ru. The article was submitted on 06.05.2023, reviewed on 25.05.2023, accepted for publication on 01.06.2023.